

op ca. 600 v. Chr. wordt gesteld. De jongere IJzertijd wordt de La Tèneperiode (ca. 500 - ca. 50 v. Chr.) genoemd naar de vindplaats La Tène aan het meer van Neuchâtel in Zwitserland.

Uit allerlei onderzoeken is gebleken, dat in de IJzertijd diverse graansoorten en oliehoudende zaden werden verbouwd, terwijl tevens in het wild groeiende eikels, hazelnoten en vlierbessen werden verzameld. Ook hield men vee, zoals runderen, schapen, geiten en zwijnen. Daarnaast werd op wild gejaagd. Er zijn verschillende resten uit de IJzertijd binnen het gebied van de gemeente Geleen bekend.

De heren BECKERS schreven, dat ten westen van Krawinkel en Lutterade en ten noorden van de Kerenshof [Kerensheide] een vele tientallen hectaren groot grafheuvelveld uit de IJzertijd werd gevonden, waarvan een groot deel door de akkerbouw en door de aanleg van de staatsmijn Maurits verloren ging <Beckers, 380>. Volgens een krantenbericht uit 1928 - dat waarschijnlijk aan genoemde heren dient te worden toegeschreven - zou de omvang van dat grafveld 40 à 50 hectaren hebben bedragen <Volkskr 12-9-1928>. Een door archeologen ten zuidoosten van de Kerenshof waargenomen grote tumulus [grafheuvel] leek ook uit de IJzertijd te dateren <Geleen, 246>.

In september 1928, bij de aanleg van de inmiddels gesloopte ammoniakfabriek ten zuiden van het verlengde van de Burgemeester Lemmensstraat, kwamen in een sleuf drie brandgraven uit de La Tèneperiode aan het licht. In de berm van de spoorweg Maastricht-Sittard werden toen eveneens resten van brandgraven gevonden <Volkskr 12-9-1928>. In januari 1930 werden op datzelfde terrein drie nog gave urnen opgegraven <AHB 14-1-1930>. Die voorwerpen werden door de directie van de Staatsmijnen aan de archeoloog HOLWERDA afgestaan <Brief Ant. Janssen (Oud-Geleen) dd. 13-9-1936>. Verder kan worden gewezen op vondsten uit 1975 in het Geleenderveld [tussen Oud-Geleen en Ophoven-Sittard] <PSHAL 1977, 10. - TsHKVGel 1981, nr. 3, 89>. De vondsten uit 1977-1979 in het Haesselderveld, tussen de Rijksweg en de Van Banninglaan, waaronder zich nederzettingmateriaal bevond, sluiten daar waarschijnlijk op aan. De meeste van de niet minder dan 1.200 daarbij gevonden potscherven worden aan het begin van fase D van de IJzertijd (zesde eeuw v. Chr.) toegeschreven, terwijl een klein deel misschien jonger is <APL 1980, 101-113. - PSHAL 1980/81, 41>. Ook in 1991 werden daar vondsten uit de IJzertijd gedaan, nl. sporen van twee tweeschepige plattegronden en van drie vierpalen-spiekers. Resten van een grote pot konden in fase D van de IJzertijd worden gedateerd <PSHAL 1992, 254>.

In 1984 en 1986 werden op het handelsterrein van Krawinkel-Noord paalresten, aardewerk en huttenleem uit de zesde eeuw v. Chr. gevonden. De paalgaten werden hoofdzakelijk toegeschreven aan z. g. spiekers of graansilo's op palen, waarin vooral gerst werd opgeslagen. Ook bleek uit die vondsten dat hier in de IJzertijd al tuinbonen werden verbouwd. En al werden geen duidelijke huisplattegronden ontdekt, toch wezen de gevonden resten op bewoning ter

plaats; op grond van gelijksoortige vondsten elders mag in de nabijheid van die spiekers dan ook een aantal kleine rechthoekige huisjes worden verondersteld <LimDag 4-9-1984 en 22-4-1986. - DeLim 30-5-1986. - ArchLim 29 (1986), 178-179. - PSHAL 1988, 365-367>.

In augustus 1986 werden bij de Oude Postbaan twee kuilen met aardewerkfragmenten gevonden, die in de IJzertijd kunnen worden geplaatst <PSHAL 1990, 199>. Ook bij de aanleg van het centrum "Intratuin" aan de Einighauserweg, d.w.z. nabij Rosengarten ten noorden van Lutterade, werden vondsten uit de IJzertijd gedaan. Onderzoek van botresten wees uit, dat deze van een, tussen 20 en 40 jaar oude, gecremeerde persoon afkomstig zijn <ArchLim 47 (1991), 13-14>.

6. De Romeinse periode (ca. 54 v. Chr - ca. 450 na Chr.)

Ofschoon bij de komst van de Romeinen (ca. 54 v. Chr.) de IJzertijd in deze contreien nog niet ten einde was, luidden de legioenen van Julius Cæsar er toch een nieuw tijdperk in, omdat zij een cultuur meebrachten, die sterk van de inheemse verschilde. Bovendien hebben de Romeinen tijdens hun verblijf van ongeveer vijf eeuwen in de Maasstreek een diepgaande invloed op het landschap uitgeoefend.

Over Romeins Zuid-Limburg schreef BYVANCK: "In die streek was voornamelijk gedurende de tweede eeuw een bloeiende beschaving. De menschen leefden bij voorkeur op het land. Men vindt er goed gebouwde en met een zekere luxe ingerichte landhuizen, de verblijven van personen die in het leven van de provincie een rol hadden gespeeld en zich daarna op het land hadden teruggetrokken... Naast de grotere landhuizen vindt men eenvoudiger hoeven en boerderijen... Deze streek was in den loop van de tweede eeuw op weg volkomen Romeinsch te worden" <Byvanck 1945 II, 704>.

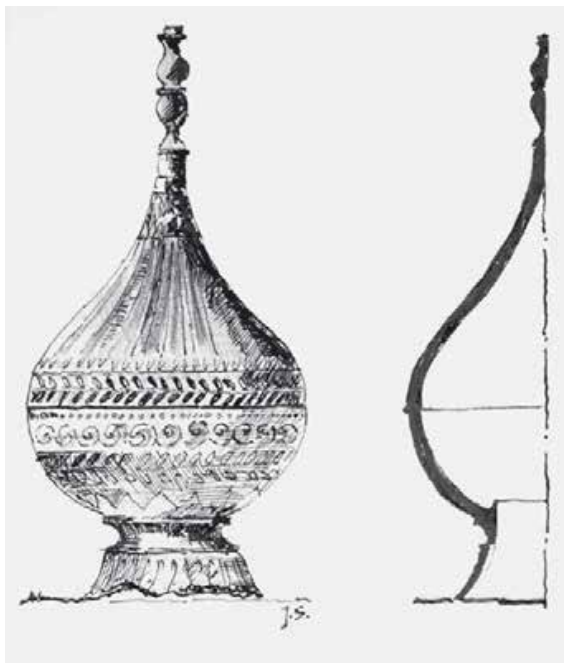

Romeinse sarcofaag in 1882 door Jos Schrijnemakers opgegraven op de binnenplaats van de brouwerij "De Kroon" aan de Marcellienstraat te Oud-Geleen <Foto M. Verjans, 1950>.

Sarcofaag uit de tweede eeuw in het oude centrum

De tot nog toe belangrijkste Romeinse vondst in Geleen werd in augustus 1882 op de binnenplaats van de bierbrouwerij "De Kroon" [Marcellienstraat 18-20] gedaan door Joseph Schrijnemakers, grootvader van de schrijver. Bij verbouwingen - volgens de familie-overlevering bij de noordwesthoek van de later door mijn vader aangelegde "moutkelder", aan de oostzijde van de binnenplaats - kwam een sarcofaag uit Herzogenrather zandsteen aan het licht. Het was een bijna vierkante uitgekapte bak met een los deksel van 1,05 bij 1,07 m en een gewicht van 2.000 kg.

De inhoud werd door HABETS als volgt beschreven: "De voorwerpen in en om deze kist gevonden zijn bijzonder schoon. Die van glas zijn allen gebroken, maar men ziet dat het kunstwerken zijn geweest der eerste soort... Het vaatwerk is meestal gaaf; 't zijn stukken eener grove lijkurne, schalen en schotels van terra samca [= *sigillata* = van zegels voorzien aardewerk], zwarte zalfpotjes en bekers van fijne pijpaaarde; voorts vond men een torques of beensieraad van brons, oorbellen, haarnaalden, een schrijfstift en een schrijfafeltje van leisteen, enz. Het voornaamste echter van alles, is een bronzen geëmailleerde pixis of zalfbusje, zeer gelijkend op de moderne ciboriën onzer kerken. Het émail was den Romeinen in Italië onbekend en komt enkel in Gallië, waartoe ons land behoorde, voor... Uit eene munt der keizerin Faustina, bij de overige voorwerpen gevonden in de kist,

Bronzen peervormige pyxis met emailleversiering in blauw en groen, gevonden in de Romeinse sarcofaag (1882); hoogte: 100 mm, breedte: 49 mm <Tekening drs J. Sprenger>.

kunnen wij afleiden dat ons graf uit de tweede helft der tweede eeuw kan dagteekenen" <Msg 1882, 804>. Volgens BYVANCK bevonden zich in die sarcofaag bovendien een bronzen armband, het slot van een kist en ijzeren spijkers <Byvanck 1947, 45-46>, maar vermoedelijk was de door hem genoemde armband hetzelfde voorwerp, dat door HABETS als beensieraad werd aangeduid. Sommige van die voorwerpen wezen erop dat de urn de as van een vrouw bevatte. Nadat die sarcofaag enige tijd op het binnenerf had gestaan, terwijl de daarin gevonden voorwerpen achter een raam aan de straatzijde stonden uitgesteld, en de vondst een grote toeloop van nieuwsgierigen had veroorzaakt, werd de stenen kist met haar volledige inhoud naar het Provinciaal Oudheidkundig Museum [thans Bonnefantenmuseum] te Maastricht overgebracht. Daar stond de sarcofaag sindsdien aan weer en wind blootgesteld; in de loop der jaren werd ze zelfs ten dele beschadigd. Bij het inventariseren en opbergen van haar inhoud kwamen deze voorwerpen tussen andere Romeinse vondsten terecht, zodat ze niet meer als Geleense vondsten kunnen worden geïdentificeerd. De enige uitzondering vormt de bronzen geëmailleerde pixis of zalfbus. De Romeinen kozen drie verschillende plaatsen voor het begraven van hun doden. Losse graven - b.v. van soldaten - werden doorgaans langs de openbare wegen aangelegd. Verder lagen de algemene begraafplaatsen voor leden van de gemeenschap buiten de nederzettingen. En tenslotte hadden de meeste villa's hun eigen begrafenisterrein vlakbij; sommige leden van een familie, die een villa bewoonde, werden in luxekisten of in sarcofagen binnen een - hiervoor speciaal gereserveerd - ommuurd terrein begraven <Pörntner 1975, 71-72>.

Waar lag de villa van die Romeinse dame?

Het lijkt geen twijfel, dat de in genoemde sarcofaag begraven Romeinse dame in de onmiddellijke nabijheid heeft gewoond. Vandaar dat SCHOLS in 1948 de vraag stelde: "Waar is de Romeinse Villa?" <Msg nov-dec. 1948, 89-91>. Omdat de huidige kerk niet oostwest georiënteerd is, vroeg die auteur zich af: "Zou ook hier, zoals op meerdere plaatsen, het geheim van de door ons gezochte villa niet begraven liggen binnen de kerkmuren?" Hij wenste hier vooral rekening te houden met de mogelijkheid, dat bij de eerste kerkbouw de fundamenten van een eerder bestaand gebouw werden benut. Ofschoon in de in 1979 blootgelegde delen van de fundamenten der [waarschijnlijk] oudste kerk van Geleen Romeinse puin-, tegel- en dakpanfragmenten en bruingele mortel [Romeinse metselspecie?] werden aangetroffen, konden die fundamenten toch niet als Romeins worden geïdentificeerd. Evenals dit in veel andere plaatsen gebeurde, zo werd blijkbaar ook te Geleen bij het maken van die fundamenten zowel eigentijds materiaal als ter plekke of in de onmiddellijke nabijheid gevonden ouder materiaal gebruikt. Bovendien waren die oudere kerkfundamenten meer - zij het niet zuiver - oost-west georiënteerd.

Een lokaliserings van die Romeinse villa even ten zuidoosten

van de kerktoeren lijkt ons waarschijnlijker. Ofschoon ter plekke nog geen onderzoeken zijn gedaan, dient men ernstig rekening te houden met de mogelijkheid, dat die Romeinse villa vlak achter de huidige Calvariekapel lag. Wijlen Harie Hoofs (1914-1989), aan wie die tuin toebehoorde, heeft mij meermalen verzekerd, dat daar langwerpige, in vakken ingedeelde, fundamente van veldkeien liggen. Ter versterking van die zienswijze kan allereerst worden aangevoerd, dat in de historische tijd van een schuur of enig ander gebouw ter plekke nooit iets is gebleken. Ook vertonen de gevonden fundamente van Romeinse villa's niet alleen hetzelfde materiaal, nl. veldkeien, maar bovendien een dergelijk patroon van onderverdeling. Verder blijkt uit een studie van de ligging van andere Romeinse villa's, dat zij doorgaans met de voorgevel naar het zuiden waren gekeerd en enigszins op een hoogte ten opzichte van een nabije waterloop waren gelegen. Welnu, al die omstandigheden zijn op de plek vlak achter de Calvariekapel van toepassing <M^ggeleen, 95-96>. Toekomstige onderzoekers zouden evenwel rekening dienen te houden met een mogelijke gedeeltelijke verstoring door de aanleg van een serre in onze tijd. Bovendien zij vermeld, dat het pad van het kerkhof naar de Peschstraat in de tweede helft van de achttiende eeuw enige meters naar het noorden werd verplaatst. Het moet oorspronkelijk een weggetje langs de droge bovenrand van het dal der Keutelbeek zijn geweest, dat ten zuiden van de latere Cavariëkapel liep.

Andere Romeinse gebouwen in en bij Geleen

Behalve op het kerkplateau van Oud-Geleen hebben tijdens de Romeinse periode in de gemeente Geleen en haar onmiddellijke omgeving nog andere gebouwen bestaan, waarvan de overblijfsels in onze tijd aan het licht zijn gekomen.

Op de landrug tussen de spoorweg Heerlen-Sittard en de Geleenbeek werden in 1932/33 een paar stookplaatsen gevonden, die [volgens mijn zegsman] door de heren BECKERS als Romeins werden beschouwd. Ook kwamen daar toen Romeinse scherven van terra sigillata aan het licht <LimKoer 2-1-1933. - Tel 3-1-1933>. Bovendien werd in 1944 een met stenen belegd vierkant van vier bij vier m door archeoloog J. SPRENGER van Maastricht - in het bijzijn van de schrijver - als de binnenplaats van een Romeinse villa geïdentificeerd. Bijgevolg heb ik reeds in 1952 gemeend aldaar zo'n villa te mogen lokaliseren <Geleen, 15>.

In oktober 1964 vond A. WÜRTH tussen de Geleenderweg [van Oud-Geleen naar Ophoven] en de Pater Karelweg [naar de vroegere molens van Munstergeleen] een 4,15 m lange kelderachtige uitgraving met dakpanfragmenten en pot-scherven; daarnaast werden o. a. verharde rode en zwarte leem, houtskool, kalk met zandmortel en vierhoekige lange bekapte natuurstenen aangetroffen. Hij concludeerde dat op de verhoging nabij de Geleenbeek een Romeins bouwwerk had bestaan. Waar de veldweg naar Munstergeleen dicht langs de Geleenbeek liep, vond hij nog een kelder, die hij

eveneens als Romeins identificeerde <NLim 30 okt. 1964. - Brief (met plattegrond) door A. Würth dd. 20-4-1965>. Tevens werd toen met radstempels versierd aardewerk gevonden, dat uit de tweede eeuw na Chr. werd gedateerd <TsHKVGel 1984, nr. 1, 31>.

In oktober 1975 vond J. SLUIJS in diezelfde omgeving een kleine concentratie van Romeins aardewerk en dakpanresten, waaronder de rand van een kookpot met dekselgeul, een rand van een wrijfschaal en een fragment van een ruw-wandig bord met verdikte naar binnen geslagen rand, die eveneens uit de tweede eeuw na Chr. werden gedateerd <PSHAL 1977, 10. - TsHKVGel 1984, nr. 1, 31 en 34>. Daaruit blijkt dat aldaar een of meer Romeinse gebouwen moeten hebben gelegen.

Bij de aanleg van de Randweg of Middenweg tussen Geleen en Sittard kwamen in 1987 Romeinse bouwresten aan het licht. Daaronder bevonden zich o.a. funderingsfragmenten, die voornamelijk uit maaskeien bestonden, stukken metselwerk en delen van rood, wit en lichtblauwgroen beschilderd pleisterwerk. Gedeelten van het fragmentarisch aardewerk werden respectievelijk rond 100 na Chr., uit de eerste helft van de tweede eeuw en rond of iets later dan het midden van de tweede eeuw gedateerd. Het gebouw werd als een Romeinse opstal geïdentificeerd, maar een identificatie als "villa" werd prematuur geacht <ArchLim 37 (1988), 148>. Volgens opgave van E. BUCHEM werden bij de aanleg van diezelfde weg, ten noordoosten van (de) Landgraaf, op de grens van de gemeenten Geleen en Sittard, overblijfselen van een Romeinse villa geheel vernield <Brief dd. 8-2-1993>.

In 1979-1980 werd in het bestemmingsplan Landgraaf door H. VROMEN en E.A. VAN GEEL in een Romeinse afvalkuil een bronzen fibula en een bronzen haarspeld gevonden. Tevens ontdekten zij er diverse Romeinse nederzettingssporen, waarvan een (vermoedelijk tweeschepige) huisplattegrond het meest opviel. Naar het gevonden aardewerk te oordelen, lijken die resten uit het einde van de eerste of uit de tweede eeuw te dateren <TsHKVGel 1981, nr. 3, 90. - PSHAL 1983, 255>. In de zomer van 1991 werd in het Janskampveld de plattegrond van een achttien meter lange boerderij uit de Romeinse tijd gevonden, die wellicht met het nabije crematiegrafveld in verband stond <ArchLim 50 (1991), 70>.

Tezamen met de heren BECKERS heeft HOLWERDA ten westen van Lutterade-Lindenheuvel de fundamente van een Romeins gebouw van 30 bij 50 m blootgelegd <Holwerda, 210 en kaart III. - Byvanck 1947, 45. - Beckers, 292>. Ook vonden de heren BECKERS bij de voormalige Kerenshof, d.w.z. de buurt Kerensheide, sporen van een ander groot Romeins gebouw met vlakbij een Romeinse waterput. Zij waren van mening, dat op een klein terrein tussen Stein en Lutterade "een voor-naam en welvarend centrum van Romeinse beschaving" heeft bestaan <Beckers, 286 en 291-292>.

Andere Romeinse grafvondsten

Sedert de opgraving van de sarcofaag in 1882 werden te Geleen nog andere Romeinse grafvondsten gedaan. In mei 1955 werden door A. WÜRTH in de rand van een sleuf,

enkele tientallen meters ten westen van de spoorwegovergang bij de hoeve Ten Eijdsden, de volgende Romeinse voorwerpen bij elkaar gevonden: een urn met beenderresten, een schaal, een bronzen soldatenfibula [= mantelspeld] en een munt van keizer Trajanus; vier meter verder vond hij nog een schaal en een amfora [= aarden pot], die kennelijk tot een ander graf hadden behoord <M'geleen, 94. - TshKVGel 1981, nr. 3, 88-89; 1984, nr. 1, 31>. Volgens een mondelinge [maar niet geverifieerde] mededeling zouden later ook ten zuiden van die plek Romeinse grafvondsten zijn gedaan, nl. bij de aanleg van een riool van de Staatsmijnen door het terrein tussen Ten Eijdsden en de Biesenhof naar de Geleenbeek.

In april 1980 werden in het bestemmingsplan Landgraaf I drie Romeinse crematiegraven gevonden. In een graf, dat in de tweede helft van de tweede eeuw werd gedateerd, bevond zich een bekisting. Er werd ook tweemaal het woord of de naam AMANDVS aangetroffen <TshKVGel 1981, nr. 3, 90; 1998, nr. 2, 15>. Als merkwaardigheid kan op een stukje versierd bot worden gewezen, dat volgens W. HUPPERETZ een overblijfsel van een benen scharnier is geweest <WH 1991, nr. 1, 19-23>.

In augustus 1984 werd in het Janskamperveld een Romeins crematiegraf met een vrij groot aantal grafgiften, o.a. een ijzeren mesje, gevonden. De ijzeren spijkers doen hier een bekisting vermoeden. Het was immers eeuwenlang de gewoonte van de Romeinen om de lijken te cremeren en de resten in kistjes te begraven <Pörtner 1975, 71>. Wegens de bijgaven, o.a. vijf stuks aardewerk, kan dit graf uit het midden van de tweede eeuw afkomstig zijn <PSHAL 1985, 179-180>. In de zomer van 1991 werd aldaar een Romeins crematiegrafveld met circa 100 graven gevonden. Men kreeg de indruk, dat de Janskamperweg of Oude Maastrichterweg die dit grafveld doorsnijdt, een aantal graven heeft doen verloren gaan. [Verderop zal worden betoogd, dat de Oude Maastrichterweg vermoedelijk aanvankelijk naar de brug over de Geleenbeek bij de vroegere kerk van Munstergeleen afboog en pas later in de richting Sittard werd doortrokken.]

De meeste graven bevatten geen giften. Maar sommige bevatten een bronzen munt, een fibula en een stuk aardewerk. Op grond hiervan werd het gebruik van dit grafveld uit de periode van ca. 70 tot 200 na Chr. gedateerd. In veel gevallen werden spijkers en resten van bekisting aangetroffen <ArchLim 48 (1991), 29; 54 (1992), 126. - TshKVGel 1993, nr. 1, 5-6. - PSHAL 1992, 255>. Centraal in dat veld lag een grafheuvel van circa 25 m doorsnee met een ringsloot en een twintigtal Romeinse graven met aspotten eromheen. Vermoedelijk was dit de laatste rustplaats van een belangrijke Romeinse figuur <NRC 19-7-1991. - NedDag 19-7-1991. - EindDag 23-7-1991>. Een afzonderlijk graf bevatte de resten van een niet gecremeerd lichaam, die onder een stuk mergelblok waren bewaard gebleven. Mede op grond van een gaaf urntje en een gebroken schaalteje werd dat graf in de vierde eeuw gedateerd. De gewoonte om lijken ongecremeerd te begraven kwam sedert de derde eeuw steeds meer in zwang <Pörtner 1975, 71>, maar het is niet duidelijk of dat uitsluitend aan de invloed van het christendom was toe te schrijven.

Bronzen wijnzeef uit de tweede eeuw na Chr., in 1920 te Lutterade opgegraven bij de aanleg van de Staatsmijn Maurits; diepte 10 cm <Foto DSM>.

Allerlei Romeinse vondsten

In het Bonnefantenmuseum te Maastricht bevindt zich een 41 1/2 cm lange bronzen of roodkoperen Romeinse wijnzeef. Volgens de overlevering is ze bij de aanleg van het mijnspoor in Lutterade door een grondwerker gevonden en door een familie uit Maastricht aangekocht <TshKVGel 1984, nr. 1, 31>. De vroegere conservator E. NIJST tekende aan, dat ze in 1937 aan het museum te Maastricht werd geschonken door de aan de Grote Gracht wonende mevrouw Lougnez-Hollman, die het groene patina had verwijderd. In de verzameling Guillon [Roermond] bevonden zich een te Lutterade gevonden bronzen munt van keizer Constantius II (337-361) en te Geleen gevonden Romeinse mantelspelden <Byvanck 1947, 45, 46

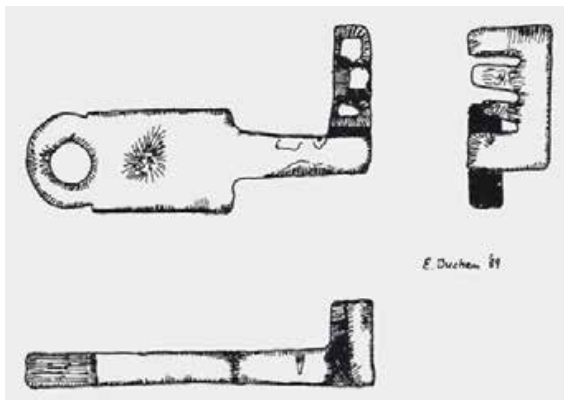
en 312>. Bij de Oude Postbaan werd in augustus 1986 een *terra sigillata* kommetje gevonden, dat ca. 150-200 na Chr. werd gedateerd <PSHAL 1990, 199>.

Op 16 mei 1977, tijdens grondwerkzaamheden in verband met de aanleg van de basisschool De Driesprong te Oud-Geleen, vond J. SLUIJS op nog geen 75 cm onder het wegdek van de Eindstraat en op minder dan 50 m van de vindplaats

Fragment van een Romeinse jachtbeker gevonden onder het wegdek van de Eindstraat <Foto J. Sluijs>.

der sarcofaag, honderden scherven van potten, pannen, bекers, schalen en dakpannen uit de Romeinse periode. Een fraai fragment van een met een hert versierde jachtbeker werd geacht uit de tweede helft van de tweede eeuw te stammen. Drie donkerbruine of rode scherven van *terra sigillata*, die onderdelen van een schaal of kom waren geweest, bleken wegens hun versiering met reliëfs van bomen en vogels in de tweede helft van de tweede eeuw na Chr. te Lavoye [Noordoost-Frankrijk] te zijn vervaardigd <ArchLim okt.

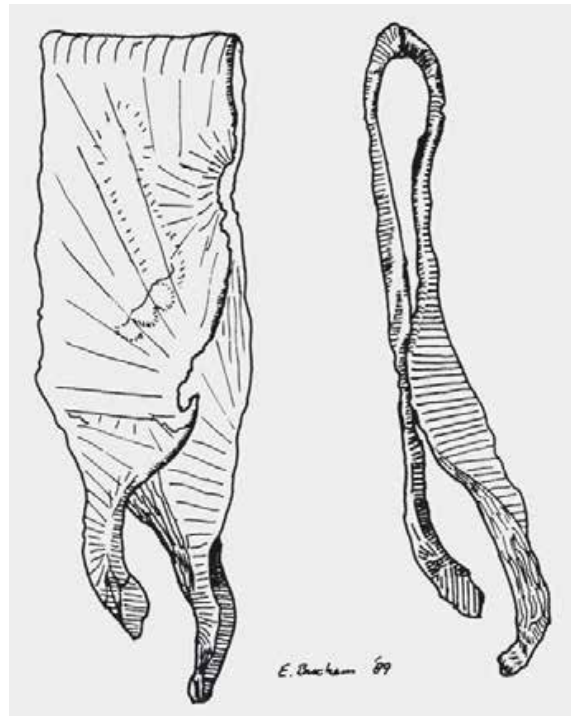

Te Geleen gevonden Romeinse sleutel; lengte: 8 cm <Vondst en tekening E. Buchem>.

1979, 8. - Oud-Geleen, 67. - TshKGel 1984 nr. 1, 31 en 34>.

In 1989 ontdekte E. BUCHEM een aantal markante Romeinse voorwerpen binnen het kader van de overige hier vermelde vondsten. Het betreft een nauwelijks door corrosie aangetast ijzeren sleutel, een sterk door corrosie aangetast sikkelachtig mes [”Laubmesser”], een schaafachtig mes [”Hobel”], ijzeren spijkers, een - waarschijnlijk uit Zuid-Gallië afkomstige en uit de eerste helft van de tweede eeuw daterende - schotel van *terra sigillata* versierd met leeuwen en wilde zwijnen, gescheiden door een eikentak of eikenboom, en twee bekers van gebakken aardewerk, waarvan er één misschien uit de eerste eeuw en de andere uit het begin van de tweede eeuw dateert <Brief dd. 8-2-1993>.

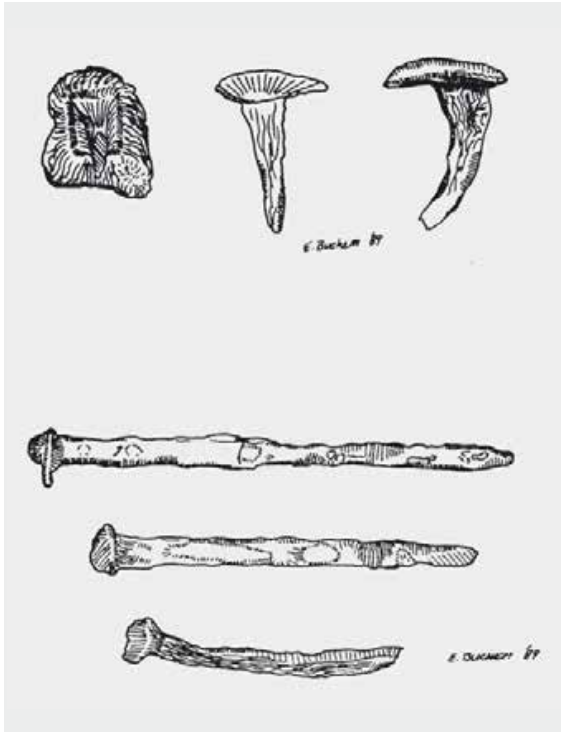
In een drie meter diepe riolerings sleuf te Sint-Jansgeleen [thans gemeente Beek] kwamen in november 1985 een onderstuk van een Mercurius-statue in Nievalsteiner zandsteen, scherven en dakpannen aan het licht. Deze

Te Geleen gevonden Romeinse ijzeren hobel of schaafachtig mes; lengte: 11 cm <Vondst en tekening E. Buchem>.

voorwerpen worden uit het eerste kwart van de derde eeuw na Chr. gedateerd <PSHAL 1988, 368-370>. Ofschoon deze vondsten buiten de grenzen van de gemeente Geleen werden gedaan, dienen zij waarschijnlijk met Geleense vondsten in verband te worden gebracht.

Hetzelfde geldt voor de vondsten, die in het voorjaar van 1923 bij graafwerkzaamheden voor het retraitshuis op de

Te Geleen gevonden smeedijzeren nagel (38 mm) en spijkers (107, 85 en 62 mm) <Vondsten en tekeningen E. Buchem>.

Moorheide te Spaubeek aan het licht kwamen. Zij waren niet alleen overblijfselen van Romeinse graven maar wezen ook op bewoning ter plekke of in de nabijheid gedurende de Romeinse periode. Bij de heropbouw van het op 5/6 oktober 1942 verwoeste retraitehuis werden andermaal Romeinse graven blootgelegd. Een munt van keizer Trajanus (98-117) wijst op de tweede eeuw <Sweykh, 37-38>.

Te midden van de inheemse bevolking

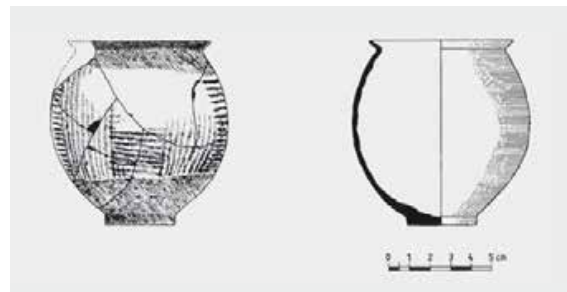
Toen Julius Cæsar in de Maasstreek arriveerde, trof hij er een bevolking aan, die hij Eburonen noemde. De heren BECKERS hebben op het Graetheideplateau overblijfselen van een boerderij en een groot aantal graven gevonden, die zij aan deze volksstam en zijn opvolgers meenden te mogen toeschrijven <Beckers, 181-230>. Anno 54 v. Chr. lokten de Eburonen sommige van Cæsar's legioenen bij Aduatua - waarschijnlijk niet ver van Maastricht <JVAR 1867, 23-24. - EC 1977, 63-66; 1979, 245-248> - in een hinderlaag en brachten hun een vernietigende nederlaag toe. Bij de daaropvolgende strafexpedities zouden bijna alle Eburonen vermoord of verjaagd zijn.

De opinie, dat de Eburonen in het huidige Zuid-Limburg door de Sunici of Sunuci en de Ubiërs zouden zijn opgevolgd, steunt vooral op de bewering, dat de plaats-

namen Schinnen, Schinveld, Schimmert en Schin op Geul de naam van de eerstgenoemde volksstam zouden bevatten en dat de naam van de tweede in de plaatsnamen Ubach en Ubachsberg zou voortleven. Al is het niet uitgesloten, dat leden van die stammen zich hier vestigden, toch kan dit niet uit die toponiemen worden geconcludeerd, want die hebben geheel andere oorsprongen en betekenissen. Wel blijken de Germaanse Tongeren zich daarna in deze streken te hebben gevestigd <Byvanck I (1945), 74>.

Door geromaniseerde kolonisten werden in Zuid-Limburg zowel *villae urbanae* [= buitenverblijven voor stedelingen] als *villae rusticae* [= boerenhofsteden] te midden van de inheemse nederzettingen opgetrokken <Giffen, 302-303>. Doch zij zouden er door toedoen van over de Rijn invallende Germaanse stammen niet rustig kunnen verblijven. In de tweede helft van de tweede eeuw zijn de Chatten tot in België doorgedrongen. Ook daarna hadden herhaaldelijk invallen uit het oosten plaats. In 259/260 werd de grensverdediging nogmaals doorbroken en werden de huidige gebieden van België en Noord-Frankrijk overspoeld met Germanen, die overal een spoor van verwoesting achterlieten. Pas tegen het einde van de derde eeuw werd de orde hersteld. Doch rond het midden van de vierde eeuw had andermaal een invasie door Germaanse stammen plaats. De invallers maakten gebruik van het door de Romeinen aangelegde en onderhouden wegennet <Luyckx, 21-28. - Verlinden, 12-33. - D.P.Blok, 17-18. - Es, Rom, 51>. De Romeinse uitvalsbanen werden Germaanse invalsrouten. Hieraan dient dan ook te worden toegeschreven, dat op het einde van de tweede en/of bij het begin van de derde eeuw veel Romeinse villa's verwoest of verlaten werden <Byvanck I (1945), 294>.

In de vijfde eeuw na Chr. zagen de Romeinen zich gedwongen deze streken te verlaten. Germaanse stammen, die gezamenlijk als Franken worden aangeduid, kwamen hun plaatsen innemen. De [zeker ten dele] geromaniseerde Tongeren werden in 491 door de Frankenkoning Clovis onderworpen. Vermoedelijk hebben in onze streken alleen bewoners van de beekdalen de invasies van de vierde en vijfde eeuw overleefd <D.P.Blok, 11-17, 22 en 124>, terwijl waarschijnlijk sommige inheemsen, die sterk geromaniseerd waren, met de Romeinen zijn vertrokken <Byvanck II (1945), 701>.

Te Geleen gevonden Romeins vaatwerk <Vondst en tekening E. Buchem>.

Koebrug [bij Huize Koekamp] de weg over te steken en ten zuiden van die brug in de Geleenbeek uit te monden. Dit watertje was gedurende vele eeuwen voor de dorpen Neerbeek, Krawinkel, Lutterade en Oud-Geleen een echte levensader. Om diezelfde reden werden op zijn oevers onder Beek en Geleen verscheidene grote hoeven gebouwd.

In 1589 bepaalden de schepenen van Geleen, dat dit beekje over zijn gehele lengte "ten gronden [= op de bodem] vier voet [= 1,25 m], ende opwaerts [= tussen zijn oevers] acht voeten [= 2,5 m] wijd" moest zijn, maar zij gebruikten toen niet de in de volksmond levende benaming <Msg 1911, 33>. In 1652 sprak men van *die cleijne Keutel Beecke* <LvO nr. 1310>. Pastoor Leurs [eerste helft zeventiende eeuw] schreef zowel *Koetelbeeck* als *Kuytelbeeck*, terwijl de landmeters Bollen (ca. 1700) de spellingen *Keutelbeek* en *Kuetelbeek* gebruikten. Soms schreef men ook *Kleene Beeck*, maar *Keutelbeek* werd de officiële naam.

In de twintigste eeuw heeft de Keutelbeek een aantal veranderingen ondergaan. Bij haar verlegging van de noordzijde naar het midden van de Peschstraat en haar overkapping aldaar in de jaren twintig van de twintigste eeuw werd de uitmonding ten noorden van de Koebrug aangebracht. Daar de Staatsmijnen op dat beekje loosden en dit laatste ook als riool werd gebruikt, was er voor de omwonenden nogal veel overlast. Om die reden werd het vanaf het begin van de jaren vijftig over heel zijn verloop binnen de gemeente Geleen overkluisd. Bijgevolg verdween het uit het gezicht en geleidelijk aan ook uit het geheugen. Wegens te geringe afvoercapaciteit kwam in 1967 een nieuwe verbinding met de Geleenbeek via de Danikerstraat tot stand en werden bovendien parallelriolen aangelegd.

Aan de "Dörpsbrök", in het centrum van Oud-Geleen, in 1916. Van rechts komt de Keutelbeek uit de Hoog Steeg, stroomt langs het tuintje van het huis uit 1753 - met de initialen IV [= Jan Vroemen] en CD [= Catharina Dullens] - en onder de brug door naar de dorpspoel. Het huis geheel rechts, waar de gezusters Smeets woonden, werd bij de verbreding en ophoging van de Hoog Steeg [tot Pastoor Vonckenstraat] in de jaren twintig afgebroken <Tekening door P.A. Schols>.

Onze Keutelbeek kan niet worden gescheiden van de Duitse beken, die *Cuttel-*, *Kötel-* of *Küttelbach* heten. Volgens Duitse toponymisten duidt het eerste deel iets kleins aan: "einen kleinen Bach, der nur stossweise fließt" <Frmn II, 1, 1766>. Op de vraag of Keutelbeek een pejoratieve naam was, antwoordde H. VAN BOMMEL: "ja, maar niet omdat het een onwelriekende beek zou zijn geweest (ze was visrijk). Het denigrerende zit alleen in de betrekkelijke nietigheid van de stroom. Dat men het later anders aanvoelde, doet daar niets aan af" <Veldeke 1976, nrs. 1/2, 28>.

2. Het vroegste plaatselijke wegennet

De straten, wegen, stegen en paden, die door vroegere Geleense generaties werden gebruikt, zijn ons grotendeels uit kaarten, nagelaten sporen, toponiemen en beschrijvingen bekend.

Op zoek naar de oudste weg(en), die de Geleen kruiste(n)

Al weten wij, dat te Oud-Geleen en/of te Munstergeleen reeds zeer vroeg een interlokale weg de rivier Geleen moet hebben gekruist, toch is de juiste plek van die kruising niet zonder meer duidelijk. Bij het zoeken naar de vroegste kruisingen dient men moerassige oevers te elimineren, want zij waren de grootste belemmeringen voor het verkeer. Waar een rivier dicht langs een hoogte liep, waren de oevers smaller en droger; daarom boden die plekken betere gelegenheden tot oversteken.

Voor de huidige Geleens moge bij Huize Koekamp de voornaamste oversteekplaats van de Geleenbeek zijn, toch passeerde daar vroeger geen interlokale weg. De Koebrug vormde eeuwenlang primair de verbinding tussen de op de westelijke oever van de Geleen gelegen Hanenhof en het aan de oostzijde gelegen deel van zijn gewande; tot ver in de negentiende eeuw liep van daar uit slechts een voetpad in de richting Puth. Ook de weg vanuit Oud-Geleen naar de vroegere molens van Munstergeleen lijkt niet ver genoeg in de tijd terug te gaan, want hij liep grotendeels door de gewande van de Hanenhof. Bovendien wijst niets erop, dat de brug bij die molens ooit voor doorgaand verkeer diende; zij lijkt primair te zijn aangelegd om de inwoners van Munstergeleen toegang tot de op de westelijke oever gelegen molen te bieden.

De "Dorpstraete" met haar zuidelijke en noordelijke verlengden

Op grond van het huidige wegenpatroon zal menigeen geneigd zijn om de weg van Oud-Geleen langs [vroeger ten westen van] de Kluis in de richting Neerbeek als het vroegste zuidelijke verlengde van de Pieterstraat te zien. Doch die weg kruiste nergens de Geleenbeek. Derhalve zullen we een eventuele beekovergang in een ander zuidelijk verlengde van

De Peschstraat gezien vanuit het centrum in oostelijke richting circa 1894. De kinderen links op de voorgrond staan aan de rand van de dorpspoel. Die rand helt af omdat daar een drenk voor het vee is. De Keutelbeek loopt verder oostwaarts vlak langs de aan de noordzijde gelegen huizen. De gebouwen van baksteen zijn kennelijk vrij recent terwijl de gebouwen met witte gevels duidelijk ouder zijn. Het witte huis links werd circa 1900 vervangen door het huis Ramakers, later huis Suijlen <Foto J. Houben s.j.>.

die straat dienen te zoeken. Tot in de tweede helft van de twintigste eeuw stond bij de knik, waar de Pieterstraat in de Irenelaan overgaat, een grote boom met een wegwkruis; hij stond op de splitsing van de wegen naar Neerbeek en naar de hoeve Ten Eijsden. De laatstgenoemde weg, die bij de naoorlogse uitbreiding grotendeels werd opgeheven, blijkt bij nader onderzoek een deel van een oeroude route te hebben uitgemaakt.

In 1569 noteerde men: "van den gasthuys valderen [ongeveer midden in de huidige Pieterstraat]... all totten wege ten Eysden geyt" <PSHAL 1898, 31>. En in een stuk van 1589 staat: "die straet, die van Beeck door Neerbeek gaet all tot bij Geleen aen den wegh der nae den Eysden gaet" <Msg 1911, 33>. Ook blijkt uit oude kaarten, dat de weg naar Ten Eijsden meer in het rechtstreekse verlengde van de Pieterstraat lag dan dit met de weg naar Neerbeek het geval was. Op grond hiervan kan de weg naar Ten Eijsden niet zonder meer - althans niet oorspronkelijk - als een zijweg worden beschouwd.

De in 1589 vermelde "Groenstraat langhs Eesder gewande" <Msg 1911, 35>, d.w.z. langs de landerijen van de hoeve Ten Eijsden, lijkt zowel wegens haar verloop alsook omwille van haar veelzeggende naam, nl. een straat, die vroeger drukker gebruikt was, heel goed in dit systeem te passen. Een Groenstraat was immers niet hetzelfde als een Groene weg. Ook het feit, dat die Groenstraat toen als begrenzing van die landerijen diende, wijst op een hoge ouderdom. Volgens oude kaarten liep zij in de richting van de Biesenhof. Thans valt echter niet meer nauwkeurig uit te maken waar die oude route eertijds de Geleenbeek kruiste.

Voorhistorische vondsten kunnen hier een verdere bevestiging verschaffen. In het hoofdstuk over de Romeinse periode werden diverse vondsten uit die tijd langs of in de nabijheid van die Groenstraat en onder het wegdek van de Eindstraat vermeld. Daaraan kan nog worden toegevoegd, dat vanaf het veld tussen de Kluis en Sint-Jansgeleen tot aan de Rijksweg, d.w.z. aan weerszijden van die route, de veel oudere bandkeramische vondsten werden gedaan. Bovendien werden op de Sweikhuizerberg, aan wiens voet die route de Geleenbeek bereikte, zeer veel vondsten uit alle drie perioden van de Steentijd gedaan <Sweykh, 936>. Derhalve mogen we aan de route vanaf ongeveer de Biesenhof via de Pieterstraat, Marcellienstraat en Eindstraat zonder bezwaar een formidabele ouderdom toekennen.

Het noordwestelijke verlengde van de Eindstraat werd in 1589 "den gemeynen wegh die vuyt de Hongerstraet [= Ridder Vosstraat] gaet naer Limbricht" genoemd <Msg 1911, 35>. Aangezien vlak bij de oude kerk van Limbricht twee Romeinse sarcofagen werden gevonden <Habets, 1865-67, 38>.

Boom met wegwkruis (aan de voorzijde) aan het vroegere zuidelijk einde van de Pieterstraat, bij de splitsing van de wegen naar de Kluis (links) en naar Ten Eijsden (rechts), gezien vanuit het zuiden <Tekening P.A. Schols, 1942>. Het wegwkruis uit 1836 staat thans in Spaans-Neerbeek tussen een paar bomen.

lijkt de weg van Geleen naar Limbricht reeds in de Romeinse tijd te hebben bestaan. Later werd het Geleense gedeelte van die weg Raadskuilderweg genoemd, terwijl het verdere noordelijke gedeelte [op Limbrichts grondgebied] in de Middeleeuwen als *Trichterweg* (1351) of [in het Latijn] *via Traiectensis* (1360) werd aangeduid <PSHAL 1877, 367. - VROA 1904, 120 en 214>. Dit was niet de huidige Maastrichterbaan aldaar, die van latere datum is.

”Romeinse” wegen

Toen de Romeinen in onze streken arriveerden, moeten zij er reeds een wegennet hebben aangetroffen, waardoor de bewoners van de inheemse nederzettingen met elkaar in verbinding stonden en waarover zij hun goederen vervoerden. Daarom kan de uitdrukking ”Romeinse weg” drie verschillende betekenissen hebben, nl. allereerst een weg, die reeds vóór de komst van de Romeinen bestond en tijdens de Romeinse periode in die staat werd gebruikt; verder een reeds eerder bestaande weg, die door de Romeinen werd verbeterd; en tenslotte een door de Romeinen nieuw aangelegde weg. W. J. H. WILLEMS merkte terecht op, dat voorhistorische wegen en de meeste Romeinse wegen niet of slechts met veel moeite en geluk terug te vinden zijn, omdat zij als archeologisch fenomeen [grondspoor] niet of nauwelijks meer bestaan <HGT's 1987, 1/2, 6-11>. Men mag vooral niet allerlei [onder de bescherming van de regionale ”Heer” staande] middeleeuwse ”heerstraten” zonder meer als [ten behoeve van het ”heer” of leger aangelegde] Romeinse ”heerbanen” bestempelen.

Bij de Sint-Pietersberg te Maastricht lag reeds vóór de komst van de Romeinen een oversteekplaats. Gedurende de tijd dat de Maas ter plekke met een veer [*trajectum*] werd overgestoken, ontstond de plaatsnaam *Trajectum [ad Mosam]*, die in de huidige naam [*Maas*]tricht voortleeft. Later vervingen de Romeinen dat veer door een brug; ook in de Middeleeuwen waren daar de oevers door een brug verbonden. Wegens het grote belang van die oversteekplaats ontstonden op beide oevers van de Maas waaivormige patronen van wegen, die allemaal in de richting van dat veer of die brug liepen. Vandaar dat bijna elke Zuid-Limburgse plaats een *Trichterstraat* of *Trichterweg* heeft <MSG 1879, 11-12>. Door Geleen liepen in de Middeleeuwen zelfs twee wegen, die *Trichterweg* heetten. De vraag is nu of ze tot de Romeinse tijd teruggingen.

De veronderstelde routes van een Romeinse weg tussen Maastricht en Tüddern (D.)

In geen enkele ons bekende Romeinse bron wordt een rechtstreekse verbinding tussen *Trajectum* [= Maastricht] met *Teudurum* [= Tüddern, D.] vermeld. Op de kaart van de belangrijkste Romeinse wegen in Limburg door W. J. H. WILLEMS (1987), staat wel een weg langs de oostoever van de Maas, maar zoekt men vergeefs naar een weg van Maastricht naar Tüddern <HGT's 1987, 9>. Gezien de vele vondsten uit de Romeinse tijd te Tüddern en naaste omgeving mag het

bestaan van zo'n weg in die periode terecht worden verondersteld. Volgens sommigen zou dit een aftakking van de route Maastricht-Heerlen zijn geweest, terwijl volgens anderen een rechtstreekse verbinding Maastricht-Tüddern zou hebben bestaan.

De in 1842 ontdekte moeras- of veenbrug tussen Tüddern en Broeksittard gaf aanleiding tot verscheidene publicaties <M'geleen, 55-59>. Volgens JOS. HABETS waren in zijn tijd archeologen van mening, dat een Romeinse route uit het stadje Valkenburg de Sittarderweg via het gehucht Broekhem, het Ravensbos en de plaatsen Schimmert, Beek, Geleen en Sittard naar Tüddern had gevolgd <Habets 1865-67, 37>. In de beschrijving, die deze auteur later van diezelfde weg [in het Frans] gaf, komt o.a. de volgende passage voor: ”vormt hij de grens tussen Spaubeek en Beek; hier krijgt hij de naam Maastrichterstraat en voorbij Neerbeek wordt hij Langstraat genoemd. Bij Daniken kruist hij de Geleenbeek. Onder Munstergeleen heet hij weer Sittarderweg. Daar loopt hij door de buurten Haag, Houbeneind en Leyenbroek. Als holle weg gaat hij de Kollenberg op, waar hij de weg Doenrade-Sittard bij de St. Rosakapel snijdt...” <BCRAA 1878>. In 1947 verklaarde HARDENBERG, dat de plaats Geleen zou zijn genoemd ”naar het gelijknamige riviertje en gelegen aan een ouden weg, die in den Romeinse tijd wellicht de verbinding vormde tussen Maastricht en Tüddern... welke weg, van Meerssen komend, bij Daniken de Geleen overschreed” <PSHAL 1947, 234>. In datzelfde jaar projecteerden KESSEN en BROUWERS een rechtlijnige verbinding tussen *Trajectum* en *Teudurum*, die de Geleenbeek ergens ten zuiden van Oud-Geleen kruiste <Kessen, 12>.

Romeinse wegen door Zuid-Limburg volgens Kessen en Brouwers <Kessen, 12>.

In 1951-1954 heb ik de zienswijze, dat een Romeinse weg te Daniken de Geleenbeek zou hebben gekruist, op gezag van die auteurs overgenomen <Abshoven, 6. - Geleen, 16. - LimDag 13-4-1954>. Tevens meende ik toen in enige weg- of straatnamen een bevestiging daarvan te vinden. De in 1272 tussen Beek en Daniken vermelde *Herwech* of *Herstrate* <AHAB 1907, 348> werd in 1549 ”der Herwech der van Tricht nae Syttert geijt” genoemd <Grauwels, nr. 672> en werd in 1558 en 1559 als de

Trechter wech of *Trichter weg* aangeduid <PSHAL 1884, 284. - Msg 1911, 33>. In 1637 noemde pastoor Leurs het traject langs de Bronkboom [ten oosten van Abshoven] "der Trichterwegh nae Daniken". Bij Leyenbroek werd die route in 1351 *Trichterweg* genoemd <PSHAL 1877, 366>. Bovendien staat in de Geleense archieven uitdrukkelijk vermeld dat in de achttiende eeuw een vrij druk bevaren weg van Maastricht door Daniken naar Heinsberg liep.

Doch een daarna door mij ondernomen analyse van de beschikbare gegevens leverde geen enkel bewijs voor een Romeinse oorsprong van enig onderdeel van die weg op. Derhalve concludeerde ik, dat het identificeren van die route als Romeins onvoldoende gemotiveerd was. Die zienswijze heb ik in 1965 voor het eerst verdedigd en in 1978 en 1985 gehandhaafd <M'geleen, 55-85. - Oud-Geleen, 9. - Mzwh, 109>.

Omdat hij aan die argumentatie een bredere strekking gaf dan door mij werd bedoeld, verklaarde VAN HONTEM in 1993 dat ze onjuist zou zijn <SittardBron I, 10-13>. Mijn betoog was evenwel niet, dat er geen Romeinse verbinding Maastricht-Tüddern zou hebben bestaan, maar veeleer dat het identificeren van de route door Daniken als Romeins onvoldoende gemotiveerd was, want alles wijst erop, dat ze uit de Middeleeuwen dateerde. Al werd sinds het verschijnen van mijn betoog aangevoerd, dat een onmiddellijk ten zuiden op de moerasbrug te Tüddern aansluitend wegstuk Romeins zou zijn, toch volgt daaruit geenszins, dat dit ook voor de route door Daniken naar Maastricht zou gelden.

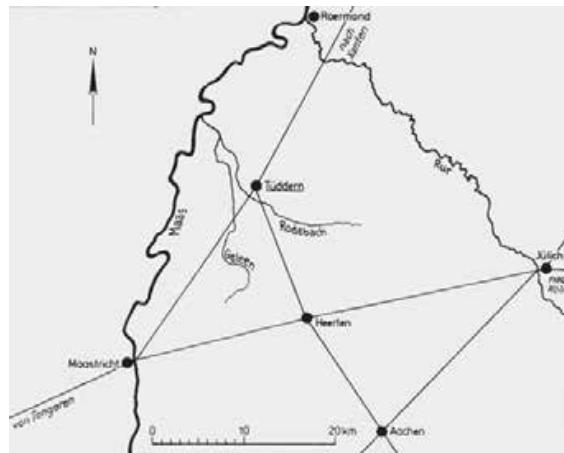
Verder is de opmerking door VAN HONTEM, dat een weg "over de Kollenberg" naar of van die - in de Middeleeuwen gebruikte - moerasbrug een fictie zou zijn, in strijd met beschikbare gegevens. Het noordelijk verlengde van de in 1351 vermelde *Trichterweg* tussen Munstergeleen en Leyenbroek "over" de Kollenberg <PSHAL 1877, 366> is tot in onze tijd blijven voortbestaan, terwijl uit zeventiende- en achttiende-eeuwse kaarten blijkt, dat toen een interlokale route tussen Maastricht en Heinsberg bij Tüddern de Rode Beek kruiste. Derhalve heeft men wel degelijk eeuwenlang met paard en wagen "over" een deel van de Kollenberg gereden.

In 1981/82 werd dit probleem opnieuw actueel. Toen werden op ongeveer 1.500 m ten westen van de in 1842 gevonden moerasbrug forse vierkant gehouwen en aangepunte eiken palen gevonden <BJ 1984, 623>. Niet alleen wezen deze op een noord-zuid over de Rode Beek aangelegde "stabile Holzkonstruktion", maar ook werden ze via de C-14-methode "van enkele decennia vóór het begin van de jaartelling tot kort na het midden van de eerste eeuw" gedateerd. Bovendien werd een in het zuidelijk verlengde daarvan gevonden stukje wegdek als Romeins geïdentificeerd.

Hiervan uitgaande werd door VAN HONTEM het zuidelijk verlengde van die weg langs de kop van de huidige Putstraat te Sittard en via Leyenbroek in de richting Munstergeleen geprojecteerd. Daarna werd opgemerkt: "Iedere verdere wetenschappelijke aanduiding ontbreekt". Maar ook ten

aanzien van een dergelijk verloop blijkt de nodige twijfel te bestaan, want ENGELLEN wilde rekening houden met een ligging van Sittard tussen twee Romeinse wegen vanuit Tüddern, nl. een weg ten oosten van de stad naar Heerlen en een andere vlak ten westen van het huidige stadscentrum naar Maastricht <ArchLim 56 (juli 1993), 26-27>. In dat geval zou een veronderstelde Romeinse weg via Munstergeleen komen te vervallen.

De zienswijze van VAN HONTEM, dat een aantal gerenommeerde archeologen in hun publicaties een Romeinse route Maastricht-Tüddern onvermeld lieten, omdat daarover slechts hypothesen bestonden en zij tot nu toe nergens was getraceerd <SittardBron I, 12>, zal wel juist zijn. Maar een Romeinse brug over de Rode Beek en een aansluitend stukje Romeinse weg verschaffen nog geenszins de tracerings van die route. Over het verloop van een Romeinse verbinding Tüddern-Maastricht zal men zich voorlopig dan ook wel met hypothesen tevreden dienen te stellen. Dat is ook het geval met de projectie van "die Verbinding von Xanten-Tüddern über Maastricht nach Tongern... etwa in der Flucht Sittard-Geleen-Beek-Meerssen-Maastricht" door PIEPERS, want op de bij die tekst gevoegde plattegrond projecteert hij dat traject als een kaarsrechte lijn, die de Geleenbeek ergens tussen Munstergeleen en Oud-Geleen kruist <Piepers 1989, 105 en 446-447. - ArchLim 56 (1993), 27>.

Romeinse "Staatsstraßen" tussen Maas en Roer volgens Piepers <Piepers, 105>.

Een Romeinse weg over het kerkhof te Oud-Geleen?

In dit kader past ook de hypothese van architect P. A. SCHOLS van een in de Romeinse tijd uit Maastricht komende weg, die in het rechtstreekse noordelijke verlengde van de Pieterstraat en de Marcellienstraat zou hebben gelopen: "Deze weg komt van Maastricht door de dorpen Rothem, Meerssen, Ulestraten, Geverik, Beek, Geleen en vertikt het ogenschijnlijk om bij de kerk [van Oud-Geleen] in de richting Sittard en Tüddern te blijven doorlopen. Gaan wij